

POSUDZOVANIE OBMEDZENIA SPÔSOBILOSTI NA PRÁVNE ÚKONY V SÚDNOZNALECKEJ PRAXI

MUDr. Lucia Žlnayová, PhD.

- Praktický, subjektívny pohľad znalca v konaní obmedzenie spôsobilosti na právne úkony
- Otázka prispôsobenia sa právnej terminológii, výklad zákona
- Miesto znaleckého posudku v konaní

POSUDZOVANIE OBMEDZENIA SPÔSOBILOSTI NA PRÁVNE ÚKONY V SÚDNOZNALECKEJ PRAXI

Civilný mimosporový poriadok §231-§251

§ 231 Konanie o spôsobilosti na právne úkony

V konaní o spôsobilosti na právne
úkony súd rozhoduje o

- a) obmedzení spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony,
- b) zmene obmedzenia spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony,
- c) navrátení spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony.

Zákon č. 382/2004 Z.z.

Zákon o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch

65/2018 Z.z.

ZÁKON zo 6. februára 2018,

ktorým sa mení a dopĺňa zákon
č. 382/2004 Z.z. o znalcoch,
tlmočníkoch a prekladateľoch a o
zmene a doplnení niektorých
zákonov v znení neskorších
predpisov

POSUDZOVANIE OBMEDZENIA SPÔSOBILOSTI NA PRÁVNE ÚKONY V SÚDNOZNALECKEJ PRAXI

Zákon č. 382/2004 Z.z.

Zákon o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch:

Štruktúra znaleckého posudku

- Psychiatrické vyšetrenie
- Diagnostický záver podľa MKCh-10
- Závery posudku – posúdenie rozsahu chorobných zmien a ich dopadu na správanie posudzovanej osoby, jej sociálne kompetencie a konanie v spoločnosti

POSUDZOVANIE OBMEDZENIA SPÔSOBILOSTI NA PRÁVNE ÚKONY V SÚDNOZNALECKEJ PRAXI

Od 1. júla 2016

– možno spôsobilosť na právne úkony iba obmedziť.

Pozbavenie alebo obmedzenie spôsobilosti na právne úkony je závažným zásahom do práv a slobôd človeka, predstavuje krajný prostriedok ochranný človek, mal by byť časovo ohraničený, individuálny zásah do právnej spôsobilosti rozhodovať sa, založený na posúdení funkčných schopností človeka s postihnutím

- **Európsky súd pre ľudské práva**
- **Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím**
- **Ústava SR**

OBMEDZENIE SPÔSOBILOSTI K PRÁVNÝM ÚKONOM

- Ak fyzická osoba, ktorá **pre duševnú poruchu, ktorá nie je len prechodná,** alebo pre nadmerné používanie návykových látok, je schopná činiť len niektoré právne úkony, **súd jej spôsobilosť k právnym úkonom obmedzí a rozsah obmedzenia určí v rozhodnutí**
- **Rozsah obmedzenia k právnym úkonom sa špecifikuje** buď negatívnym výčtom úkonov, ktoré posudzovaný nemôže prevádzať, alebo pozitívnym výčtom úkonov, ku ktorým je posudzovaný jedinec spôsobilý

OTÁZKY SÚDU NA ZNALCA

- Či vyšetovaná trpí duševnou poruchou
- Či sa jedná o poruchu prechodného alebo trvalého charakteru
- Akým spôsobom duševná porucha ovplyvňuje konanie vyšetovanej v spoločnosti a v styku s ľuďmi
- **Či je schopná robiť iba niektoré právne úkony a teda je dôvod na obmedzenie jej spôsobilosti a v akom rozsahu**
- Posúdiť vhodnosť výsluchu vyšetovanej súdom
- Posúdiť či by doručenie rozsudku vyšetovanej mohlo pre jej duševnú poruchu na ňu pôsobiť nepriaznivo, a či vôbec dokáže pochopiť zmysel tohto konania a rozhodnutia
- Uviest' iné závažné zistenia

OTÁZKY SÚDU NA ZNALCA - AKTUÁLNE

- Či vyšetovaná trpí duševnou poruchou, na základe ktorej by mala byť obmedzená v spôsobilosti na právne úkony, ak áno, o akú poruchu ide?
- **Akým spôsobom duševná porucha vyšetovanej ovplyvňuje jej konanie v rodine a v spoločnosti v každodennom živote?**
- Či vyšetovaná trpí duševnou poruchou prechodného alebo trvalého charakteru?
- Či je možné predpokladať zlepšenie zdravotného stavu vyšetovanej do budúcnosti?
- Či vyšetovaná dokáže posúdiť zmysel svojho konania a rozhodovania?
- Či môže byť vyšetovaná nebezpečná pre seba a okolie?
- **Či je vyšetovaná schopná robiť právne úkony, a ak áno, akého druhu a či je schopná (a nakoľko) si sama obstarávať svoje záležitosti?**
- Uviest' iné dôležité zistenia.

POSUDZOVANÁ PANI D VŠ, ID, 61R., SLOBODNÁ, ŽIJE S DCÉROU, F22

- je orientovaná v čase, situácii
- jej pamäťové schopnosti sú primerané veku
- je schopná samostatného života v byte, je schopná postarať sa o svoje základné potreby (hygiena, oblečenie, navarí si)
- je schopná si nakúpiť, zájsť na poštu, zájsť k lekárovi, používa internet, telefón
- je schopná hospodáriť s vydelenými peniazmi
- je schopná dodržať termín, dohody
- bola schopná sa adaptovať na nové prostredie
- je schopná nadväzovať primerané sociálne kontakty
- vykazuje náhľad na predchádzajúce konanie
- je schopná vyjadriť svoju vôľu
- je schopná pochopiť komplexné situácie, zúčastňovať sa súdneho konania
- nie je schopná/ ochotná učiť sa novým veciam (manipulácia s bankovou kartou)
- nie je úplne zžitá s prítomnosťou duševnej poruchy, čo predstavuje riziko – pri zanedbaní liečby by mohlo dôjsť k dekompenzácii bludovej poruchy

OBMEDZENIE SPÔSOBILOSTI K PRÁVNÝM ÚKONOM V OBLASTI:

- Nakladanie s majetkom a finančnými prostriedkami
- Uzavretie kúpnej zmluvy, darovacej zmluvy
- Právoplatnosť závetu,
- Zastupovanie sa pred súdom
- Starostlivosť o zdravie
- Rozhodovanie o mieste svojho pobytu
- Volebné právo (aktívne, pasívne)
- Uzavretie manželstva
- Starostlivosť o dieťa
- Uzavretie alebo rozviazanie pracovného pomeru
- Riadenie motorových vozidiel, prostriedkov mhd
- Držanie a nosenie zbrane a streliva

VÝPIS DO VÝROKU ROZHODNUTIA, K ČOMU POSUDZOVANÝ NIE JE OPRÁVNENÝ

- Nakladanie s majetkom, ktorý prevyšuje určitú čiastku
- Nakladanie s hmotným a nehmotným majetkom
- Uzavieranie pracovnoprávných vzťahov
- Udelenie plnej moci k zastupovaniu
- Urobiť rozhodnutie pre prípad smrti
- Vzdanie sa, odmietnutie dedičstva
- Preberanie zásielok do vlastných rúk
- Spravovanie cudzieho majetku
- Posúdenie poskytnutia zdravotníckych služieb
- Uzavretie manželstva, registrované partnerstvo
- Určenie, popretie otcovstva
- Súhlas k osvojeniu svojho dieťaťa, osvojenie si dieťaťa
- Prevzatie dieťaťa do starostlivosti
- Vykonávať rodičovskú zodpovednosť

Akékoľvek široké obmedzenie svojprávnosti na právne úkony nezbavuje človeka práva samostatne jednať **v bežných záležitostiach každodenného života.**

„...Je schopný reagovať na jednoduché, opakujúce sa situácie (v domácom prostredí), známe osoby...“

Odstránenie možnosti úplného zbavenia svojprávnosti, nebolo pred jeho zavedením do právnej praxe dostatočne premyslené a dotiahnuté do konca

Úprava podporných opatrení

- predbežné prehlásenie, zastúpenie členom domácnosti, menovanie opatrovníka

POSUDZOVANIE OBMEDZENIA SPÔSOBILOSTI NA PRÁVNE ÚKONY V SÚDNOZNALECKEJ PRAXI

Posudzovanie

- Kognitívna oblasť – súdnosť, kritickosť, pamäť
- Oblasť jednania – vôľa, motivácia, schopnosť slobodného rozhodnutia

Prejav vôle znamená, že právny úkon musí byť urobený slobodne a vážne, určite a zrozumiteľne

- Vážnosť vôle – schopnosť domýšľať právne dôsledky vlastného rozhodnutia
- Sloboda vôle - rozhodovanie je sprevádzané so znalosťou vecí
- Pri posúdení psychickej schopnosti v okamžiku právneho úkonu je dôležité prihliadať k celej osobnosti, teda i k telesnej stránke
- Prítomnosť telesných chorôb má vplyv na zníženie aktuálneho kognitívneho výkonu ako i odolnosti voči nepriaznivým psychologickým vplyvom napr.: ľahko vyhovie nátlaku okolia len aby mal pokoj.

POSUDZOVANÁ PANI A, 73R, ZÁKL.VZDELANIE, VDOVA, ŽIJE S DCÉROU

- 2010 – návrh dcéry na zbavenie spôsobilosti
- 2012 – pozbavená spôsobilosti v plnom rozsahu na základe znalec. Posudku so záverom demencia stredne ťaž.st.
- 2013 –posudzovaná zistila že nemôže manipulovať s VK
- 2013 – návrh na prinavrátenie spôsobilosti na podnet posudzovanej
- 2014 – znalecký posudok so záverom demencia ľah.st., MMSE 21

2014 – sociálne fungovanie

- Zašla s pomocou na súd
- Vyhl'adala súdom určeného znalca
- Starala sa o hospodárstvo, predávala na trhu
- Občas jej niečo prihorelo, podozrievala dcéru že jej berie veci..., rámcovo orientovaná časom

POSUDZOVANÁ PANI B, VŠ, 83R. DO DEC.2015 SAMOSTATNÁ, VDOVA.

- 12/2015 CMP s domin.expresívnou afáziou
- 2/2016 umiestnenie do DSS
- 4/2016 návrh na obmedzenie SPÚ
- 8-10/2016 psych.hospit.
- 1/2017 znalecký posudok, demencia stredne ťaž až ťaž.st
- 3/2017 vyjadrenie pani B
- 4/2017 ľahká kognitívna porucha
- 8/2017 znalecký posudok – demencia ľah.st., MMSE 24
- 8-10/2016 –pri hospit dominujú poruchy správania na báze osobnosti. MMSE 10
- 11/2016 – správa DSS – cieľavedomá, nezlomná, chce do inej DSS
- 1/2017 – správa pri preklade – neuróza, nespokojná, nikdy sa nezadaptovala...

POSUDZOVANÁ PANI C, ZÁKL. VZDELANIE 72R., VDOVA, BEZDETNÁ.

- 2013 DAT ľah. až stredne ťaž. st
- 3/2014 psych. hospit, DAT stredne ťaž. st.
- 5/2014 návrh na pozb. SPU
- 5/2014 amb. psych. MMSE 22, DAT stredne ťaž. st.
- 12/2014 znalecký pos. – DAT – stredne ťaž. st.
- 3/2015 amb. psych. MMSE 25
- 8/2015 amb. psych. MMSE 24
- Žije sama v rodinnom dome
- Navarí si jednoduché jedlá, nakúpi si malý nákup, operie
- Navštevuje kamarátku, komunikuje so susedmi
- Udržiava vzťahy s rodinou

POSUDZOVANÁ PANI D VŠ, ID, 61R., SLOBODNÁ, ŽIJE S DCÉROU, F22

- 2014 – podpisovanie zmlúv, pôžičky
- 9-10/2015 psych. hospit, F22, odporučené ID, riešenie SPÚ
- 2/2016 znalecký pos v trestnom k.
- 6/2016 návrh na pozb.SPU
- 3/2017 znalecký pos v trestnom k.
- 4/2018 znalecký pos v rámci cmp

MMSE 29/30,

Duševná porucha mala závažný vplyv na konanie a správanie, rozhodujúci vplyv na jej ovládacie a rozpoznávacie schopnosti

Od 2016

- Žije sama/s dcérou v byte
- Adaptovala sa na nové prostredie
- Navarí si nakúpi si malý nákup, operie
- Nadviazala vzťahy v novom prostredí
- Cestuje, chodí k lekárovi
- Formálny prístup k liečbe duševnej poruchy

ZÁVERY

- Znalec rieši prítomnosť duševnej poruchy a jej dopad na posudzovaného v osobnosť a sociálnom fungovaní.
- Otázka prispôsobenia sa právnej terminológii, znalosť a výklad zákona znalcom
- Miesto znaleckého posudku v konaní
- Znalecký posudok sa posudzuje v súdnom konaní ako jediný dôkaz a nemenný dôkaz o zdravotnom stave posudzovaného
- Schopnosť rozhodovať sa pre otázku spôsobilosti na právne úkon nezávisí iba na medicínskych predpokladoch ale je podmienená aj sociálne.
- Formálny a schematický pohľad – zo strany znalca i ostatných účastníkov konania
- Človek s mentálnym postihnutím si vie osvojiť schopnosť rozhodovať sa samostatne, prípadne s podporou v rozličných oblastiach

Ďakujem za pozornosť

